

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Ac primum de eius varietate. Capvt Primvm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

DE OPTIMO CHARACTERE ELOQUENTIAE. LIBER SECVNDVS.

Ac primum de eius varietate.

CAPVT PRIMVM.

ST illa nobilium ingeniorum sententijs iactata crebrius assertio, eam demum esse optimam eloquentiae rationem, quae placeat auditoribus, & summum Oratorem nihil aliud esse quam summum populo videri. Quae, etsi prudenter ab amplissimis viris pronuntiata esse videatur, non est tamen ita accipienda, vt deterrimus quisque stylus, modo imperitorum aures mulceat, atque delectet, cum inuadit omnes numeros habeat bonitatis infidet enim ipsis sensibus, & verbis recti quaedam, bonique ratio, quae non est alienis semper auribus metienda; sed ipsa in sese leges continet suae perfectionis: Alioquin si tota ex alienis iudicijs pederet eloquentia, idem omnino, & eodem tempore sapientissimus, idem quoque demeritissimus Orator, & dicens ius esset, & habendus. Narrat Philo vidisse se in Theatro, cum aliquis recitaret, alios se in plausus, & mirabiles etiam quosdam effudisse, alios non secus, ac stipites immotos haesisse, alios etiam aures oclusisse, adeo importunt acromatis eos subtrahere.

Quid igitur dicemus? eum ipsum (quali seumque tandem fuit) siue actorem, siue oratorem, & potentissimum in dicendo fuisse, & frigidissimum, & ineptissimum: potentissimum, qui tantos plausus colligeret; frigidissimum,

qui non magis, quam stultus, moueret auditores; ineptissimum, qui tantam auribus inferret molestiam. Absit illud quidem: sed de oratione prius sit prudens iudicium, & quo longe nobilior sententia, quam ex imperitorum hominum affectibus videtur expectanda. Etsi enim scenae (vt aiunt) seruire, magna est dexteritatis, & ferme impudentis est ingenij, auditorum iudicia non reuereri, quibus magna ex parte cauendum est. Nullo tamen pacto orationis vitia, quod placeant, ideo virtutis, aut pulchritudinis speciem induent. Itaque ineptum Oratorem, qui multitudinem demulceat, felicior, quam sapientior putabo. Contra, optimum, cui minus studia responderint, non ideo pessimum iudicabo. Vt enim in nummis eueniret, si quae ratio nummos ex corio, aut ferreo mallet, quam monetam ex auro, argento,ve cusam: dexter quidem, & felix cerneretur mercator, cui haec fortuna obtingisset, vt corium pro auro distraheret. Non tamen eam ob causam, auri, argentinae natura corio, aut ferro inferior cerneretur, quod esset a stultissimis aestimatoribus ita iudicatum. Cur ita: in ipsa quippe auri natura infidet quaedam praestantia, quae sine vlla hominum aestimatione, decus obtinet suam. Eadem profecto ratione, inest eloquentiae natiuus quidam splendor, quem deteriora iudicia conuel-

Cicero in oratore. Bonitas styli non opinione daturat hominum metienda.

Hominum iudicia de eloquentia dissimillima. Nihil nus orator idem omnibus esse potest.

Orationis iudicium a quibus pendendum.

Popularis orator felicior quam sapientior.

Non opinio hominum, sed rei praestantia cuncta metienda.

lere

lere nullo modo possunt, qualis autem sit, que-
rimus.

*Varietas
Styli.*

Varia omnino sunt styli, & elocutionis genera: in quibus tanta penes, ac in ipsis hominum vultibus, lasciuientis veluti orationis ludo, nasci solet varietas. Tum vero vnicuique promptum est in deteriore parte rucere, paucis, & ijs admodum prudentibus, in eloquentia rectum tenere modum. Hanc autem varietatem, quam loquendi sarraginem Persius nominat, ex corruptis hominum moribus fluxisse, bene animaduertit. Seneca. *Hoc quod audire vulgo soles, quod apud Græcos in prouerbium cecidit, talis hominibus fuit oratio. qualis viti.* Quem admodum autem in vniuersis que actio dicenti similis est: sic genus dicendi aliquando imitatur publicos mores. Si disciplina ciuitatis laborauit, & se in delicias dedit, argumentum est luxuriae publicae, orationis lasciuia: si modo non in vno, aut altero fuit, sed approbata est, & recepta. *Non potest esse alius ingenio, alius animo color.* si ille sanus est, si compositus, grauis, temperans; ingenium quoque siccum, ac sobrium est, illo vitiatum, hoc quoque afflatur.

*Romani
Styli pro-
cessus.*

Recte quidem illud, & eam ob causam, in diuersos paulatim mores Roma defluente, alia, atque alia eloquentiae facies exiit. Emerferunt primi illi pauculi eloquentes, à nobis superius commemorati, vt Iunius Brutus, Menenius, Agrippa, Fabritius, quos sensibus grandes, & masculos, verbis rudes, & horridos, credibile est exiuisse. Adolecentem demum imperio, erepsit, quasi ex suo cortice faecundia, & ridere cepit clementius simplex quaedam gratia locutionis, nullis adhuc fulgens ornamentis, spe porius, & indole, quam prouentu commendanda. In eo genere fuit Enniana simplicitas, Plautinus genius, candorque Catonianus: quae prima veluti nondum plane collucens, sed emicantis eloquentiae erepuscula exiterunt. Sequuta est tandem illa maturis iam viribus, & signatarum picta coloribus, lateque persulfans oratio, qualis Ciceronis temporibus viguit, cum res perhonorifica censetur, diem dicendo eximere. Mox alio reip. statu displicere vixi sunt Oratores illi specie vberes, complexione rerum exiles, & haec tota lasciuiosa orationis effusa luxuries, paulatim succingi, contrahiq; coepta est, donec ad noua quaeque, partim exsistentibus oratorum ingenijs, partim etiam prurientibus auditorum auribus, corruptelae variae in sty-

lum redundarunt, quae primum discutiendae nobis esse videntur quam diligentissime, quod magis ex vitijs oppositis, ingenuae pulchritudo virtutis elucescat.

Dionys. Longinus, libro *περί τῶν ὑψηλῶν* vitia, ad tria refert capita, *ἡ ψυχρὴ πρὸς τὸν ἀκούοντα, ἡ ἀνεπιτήδευτος, ἡ ἀνεπιτήδευτος*: hoc est, frigidum, puerile, insanum. Seneca epistola centesima decima quarta, *in flatum, in fractum, audax, abruptum, allegoricum*, attingit his verbis. Quare quibusdam temporibus prouenerit corrupti generis Oratio, quaeris: & quomodo in quaedam vitia inclinatio ingeniorum facta sit, vt aliquando inflata explicatio vigeret, aliquando infracta, & in morem Cantici ducta: Quare alias sensus audaces, & fidem egressi placuerint: alias abruptae sententiae, & suspiciosa, in quibus plus intelligendum est, quam audiendum: quare aliqua aetas fuerit, quae translationis iute vteretur inuerecundè? alij alios errores notant, ex quibus ad summum colligo praecipua styli vitia: tumidum, caecozelum, frigidum, parentysum, puerile, scholasticum, poeticum, allegoricum, miscellaneum, humile, siccum, lentum, abruptum; quorum alia in excessu, alia etiam in defectu reperientur.

Styli vitiosa tria genera ex Longino.

De Stylo inflato.

CAPVT II.

Requentissimum vitij genus illud est, quod tumorem appellant. Nam cum ad altiora quaeque suo (vt affolet) impetu natura contendat, fit, vt peruersae magnitudinis quam sibi deformauit, simulachro quodam illusa, in tumidas ineptias, & phaleratas, vt aiunt, nugae praerepsit abripiatur. Rana certe in apologo miratur grandem illam bouis speciem, & succulentam corporis habitudinem: nec mora, in eius amorem tota exardescit, & cupit quoque modo boui similis fieri: sed misera, dum supra corpusculi vires, & naturae conditionem tumet, atque inflatur, spiritum egerit, ac mortua dirumpitur. Id ipsum profecto per multis contingit imitatoribus, qui dum Virgilij, aut Ciceronis magnitudinem suspiciunt, aut que in leuiculis etiam argumentis, eandem exprimere, & vincere, in id deueniunt, vt pro vero, & solido corpore nihil nisi fumos, & ventos ostentent, tandemque strigosi, & macilentum disperiant.

Tumidi est ranae comparati

Tumidus stylus in quod deflavit.

Hoc genus tumidum nominatur similitudine ducta, a praua corporis habitudine, quae pro vno dicitur. Hic